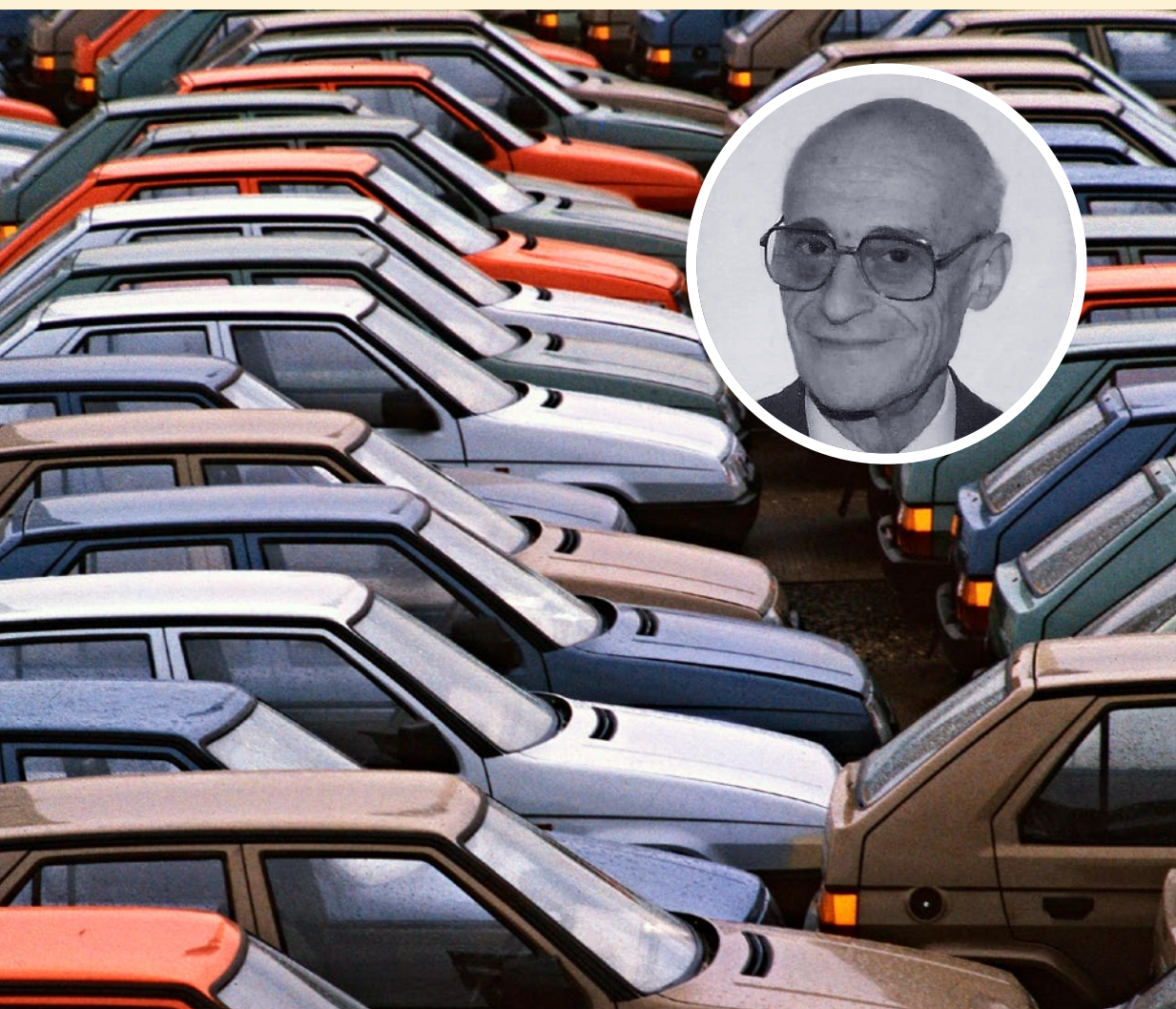

Jan Králík

 GRADA®

Muž mezi VW a Škodou

V pozadí Hanuš Holzer

Muž mezi VW a Škodou

V pozadí Hanuš Holzer

Ptal se, naslouchal a zapsal Jan Králík

Děkujeme Česko-izraelské
smíšené obchodní komoře za podporu
vydání této publikace.

Jan Králík

Muž mezi VW a Škodou

V pozadí Hanuš Holzer

Vydala Grada Publishing, a. s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 7454. publikaci

Odpovědný redaktor Jiří Mewald
Grafická úprava a sazba Jakub Náprstek
Fotografie na obálce: Archiv společnosti ŠKODA AUTO
Počet stran 96
První vydání, Praha 2020
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

© Grada Publishing, a. s., 2020
Cover design © Jakub Náprstek, 2020

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné
či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena
v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího
písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné
užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

*Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být
ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými
známkami příslušných vlastníků.*

ISBN 978-80-271-1065-0 (ePub)

ISBN 978-80-271-1064-3 (pdf)

ISBN 978-80-271-1002-5 (print)

Obsah

Než začnete číst	6	Milan Jozíf	55
Šťastné dětství	8	S Evou	65
Do Prahy	13	Velaz	68
S Davidovou hvězdou	16	Srpen '68	69
V 85	17	Do emigrace	70
Terezín	19	Nový začátek	72
Extrabuřt	22	Listopad 1989	74
Brundibár	23	Být při tom	75
Do Osvětimi?	23	VW poprvé	76
Rekreace	25	Poradcem	77
Červený kříž	26	Moje druhá „dvounulka“	78
„Osvobození“	28	VW podruhé	79
Po válce	30	Škoda na prodej	82
Do školy	31	Ludvík Kalma	84
Na křižovatce	32	VW a Škoda očima Petra Pitharta	85
Gymnázium	34	VW a Škoda očima Jana Vrby	87
První úspěch	34	VW a Škoda očima Carla Hahna	89
Moje politická orientace	37	Siemens, Mercedes	90
Sběrné družstvo	39	Tomáš Jan Baťa	91
Dobrá třída	41	Epilog	94
Projektování dopravy	44		
Na vysokou	46		
Konec vysoké	48		
Do práce	50		
Dvounulka a Papa Neumann	51		

Než začnete číst

Na Hanuše Holzera mě navedl Ing. Milan Jozíf, bývalý šéfredaktor časopisu Automobil:

„Musíš ho vyzpovídat.“

Jenže panu Holzerovi se nechtělo. Neměl čas, pranic mu nezáleželo na publicitě, natož aby se svěřoval někomu, o němž nic nevěděl. Jistě netušil, že umím čekat. Po mnohém naléhání svolil. Od našeho prvního sezení 24. března 2006 jsme se občas vídávali. U mě doma, v kavárně, u něho v bytě v Praze, v autě na cestě do Německa, nakonec ve Švýcarsku. Trvalo to deset let a jeden měsíc. On vzpomínal, já nevycházel z údivu. Postupně jsem pochopil, že o mnohém mluvit nechtěl, mnohé nepovažoval za důležité, o mnohém nemohl. S chutí vyprávěl o svém dětství a o době, než v srpnu 1968 odešel s rodinou do Švýcarska. O tom, jak se po listopadu 89 angažoval ve zdejším dění, mluvil zdrženlivě. Že byl jmenován honorárním konzulem v Basileji, jsem se dozvěděl z tisku. Že léta aktivně působil ve statutárním orgánu Česko-izraelské smíšené obchodní komory, jsem se dočetl náhodou, že pomohl při povodních, vysvitlo z dopisu v jeho pozůstalosti. Alespoň že jsem ho přiměl k vylíčení jeho klíčové role při vstupu Volkswagenu do Škodovky. O tom, že se významně angažoval při fúzi Continentalu a Barumu, řekl jenom „No jo“. Byl u mnoha zásadních jednání, měl otevřené dveře na Hrad, k ministrům, do parlamentu.

Trápily ho zahozené příležitosti, amatérská rozhodnutí, velikášské přehmaty. Když bývalý spolumajitel a generální ředitel Škody Plzeň Lubomír Soudek získal díky svým kontaktům na nejvyšších místech krachující automobilky Avia, Liaz a Tatra, vydal se Hanuš Holzer za předsedou vlády, aby mu řekl, co si o tom myslí. Václava Klause sice nezastihl, ale u jeho prý skvělé sekretářky nechal ekonomickou poučku, kterou mu vyřídila: „Ze tří šnorerů, žebráků, jednoho Rothschilda nikdo neudělá“.

Životaběh Hanuše Holzera až do jeho odchodu do emigrace v srpnu 1968 je originálním střípkem mozaiky naší historie. Jeho pokračování po roce 1989 je pak naprosto výjimečné.

Považoval jsem za svoji povinnost zaznamenat alespoň to málo, co byl ochoten mi svěřit.

Jan Králík, září 2019

Město Děčín

Děčín dne 14. září 2002

Vážený pane konzule,

dovolte mi, abych Vám poděkoval za Vaši pomoc, kterou jste nám poskytl při zajištění věcné humanitární pomoci od firmy Krüger + Co AG a od města Basilej.

Díky rychlé dodávce 100 kusů odvlhčovačů se nám podařilo zrychlit tempo odstranění povodňových škod a tím dát občanům jistotu, že se budou moci co možná nejrychleji vrátit do svých bytů. Současně Vám chci poděkovat i za zprostředkování návštěvy zástupců firmy Krüger + Co AG, od kterých jsem již obdržel nabídku na potřebnou techniku. Vzhledem k tomu, že v tomto týdnu proběhne jednání rady města a následně 24. října také zastupitelstvo města, využijeme této nabídky a část techniky pro město Děčín zakoupíme.

Přeji Vám pevné zdraví a mnoho úspěchů v pracovním i osobním životě.

S úctou

Vážený pan
Hanuš Holzer
honorární konsul ČR

Šťastné dětství

Tatínek Leo Holzer se narodil v roce 1900 do české židovské rodiny. Absolvoval německou obchodní akademii a začal pracovat v Jablonci nad Nisou u významné německé transportní firmy Schenker, která měla v Československu silné zastoupení. Na severu také poznal moji maminku. Poté, co jsem se 29. června 1929 narodil, ho jmenovali ředitelem pobočky v Hradci Králové, kam později dojížděl firemní Pragou Baby z Jablonce a kde pracoval od pondělního rána do sobotního večera.

Svého dědečka Holzera jsem nepoznal, zemřel v době první světové války. Tatínka tedy vychovávala maminka Marie, měla v Benešově na náměstí koloniál v domě, kde žili. Musela se starat o čtyři děti, tatínek měl tři sourozence.

Byl jsem jedináček, což do jisté míry určilo můj život. Jak říká moje manželka Eva, je to jedna z mých největších chyb, jichž jsem se v životě dopustil. Pro ni je jedináček něco zkaženého, zhýčkaného, v jídle vybíravého, zkrátka tvor plný nectností, jak jsem ji o tom v životě přesvědčil. To jsem ale, uznejte, nemohl napravit.

Na svět jsem přišel do typického rakousko-česko-židovského prostředí. Maminka byla svým naturelem spíše Rakušanka, tatínek typický Čech, který nechtěl mít s Rakouskem nic společného. Ona mluvila německy a nepříliš dobře česky, tatínek pochopitelně mluvil česky a díky vzdělání plynně německy. Tak spolu rodiče mluvili mezi sebou, maminka se mnou německy, tatínek česky, vyrůstal jsem v bilingvním prostředí. Úředně jsem byl Hans Erich, pro maminku Hansi, pro tatínka Hanoušek. Naše židovství spočívalo v tom, že jsme dodržovali jom kipur, avšak už nikoli sobotní šábés. Zato jsme měli vánoční stromeček. Rozhodně jsme nebyli ortodoxní. Úsměvně bych to charakterizoval tak, že jsme někdy jedli i košer.

Tatínek Leo Holzer

Rodiče zprvu bydleli v pronajaté vile na kraji Jablonce. Když jsem se narodil, nastěhovali jsme se do druhého patra domu Fischerů, rodičů mé maminky. Rodina pocházela z Benešova, kde se maminka v roce 1902 narodila. Její tatínek, můj dědeček Viktor Fischer, naprosto svérázná osobnost, pocházel z Uhlířských Janovic. Měl velký obchod s textilem a krejčovským příslušenstvím, celý Jablonec k němu chodil nakupovat do domu na Pohorské třídě, byl to třetí dům od náměstí, prakticky v centru. Umím si ho živě představit jako věrného služebníka císaře pána, za něhož bojoval v první světové válce. Byl to každým coulem rakouský voják. Dohola ostříhaný, figura pravítkově rovná, vstával ve čtyři ráno, nasnídal se a po páté už byl v obchodě v přízemí. S babičkou Olgou bydleli v prvním patře, takže jen seběhl ze schodů, poklidil, připravil zboží a postaral se, aby všechno bylo blitzblank, tedy v ažůru, jak se česky říká. Před osmou přišla babička, která seděla celý den u pokladny. Dědeček měl několik zaměstnanců. Hlavní prodavačka byla paní Hertl, která kontrolovala provoz, dědeček měl oberaufsicht, čili vrchní dozor. Jeho hlavní starostí bylo doprovodit každého zákazníka ke dveřím a rozloučit se s ním mně tehdy nesrozumitelným „hábdiére“. Moc se mi to líbilo, i když jsem dlouhá léta netušil, co to znamená. Až později mi došlo, že je to „habe die Ehre“, neboli „mám tu čest“.

Dědeček nakupoval zboží ve dvou pražských velkoobchodech, oba sídlily v ulici 28. října. První firma se jmenovala Zikmund–Ascher, hned vedle druhá byla Bratři Ascherové. Zda spolu nějak souvisely, nevím, ale sousedily. Tam jezdil dědeček jednou v měsíci rychlíkem vypraveným kolem šesté z Liberce. První zastávku měl v Rychnově u Jablonce, kam to bylo od nás z domu nějakých deset kilometrů. Dědeček tedy vyrazil na nádraží do Rychnova, nikoli tramvaj, která tam jezdila, ale pěšky.

„Přece nebude celý Jablonec vědět, že já jedu do Prahy nakupovat!“ Takže ve čtyři ráno vyrazil z domu, jaro, léto, podzim, zima, každý měsíc, aby lidi nevěděli. Že ho pak na nádraží v Rychnově a ve vlaku souseďi samozřejmě spatřili, mu nepřišlo na mysl. Jak říkám, trochu podivín.

Do obchodu k němu chodily zejména švadleny a krejčové, které s sebou velmi často vodily i své děti. Pro ten případ byl vybaven. Prodejna byla rozlehlá a dlouhá, na rozměrných pultech se rozbalovaly štosy látek. Zadní část prosvětlovalo okno s výhledem do zahrady a na malý domek, kde byl mandl a žehlárna, kterou dědeček pronajal. Vzadu v rohu místnosti stál psací stůl s telefonem a regály. V horní polici ve výši dospělého muže měl uschovanou krabičku s malými čoko-

ládičkami značky Deli. Každé dítě, které přišlo do obchodu, jednou čokoládičkou obdaroval. Každé, jenom dvě děti ne, totiž moji sestřeničky Ily a mě. Jistě vás nepřekvapí, že jsme se uměli s Ily, dcerou maminičiny sestry, mé tety Bertl, nepozorovaně obsloužit sami.

Na datum mých narozenin 29. června tehdy připadal státní svátek Petra a Pavla, který se stal pravidelnou příležitostí k tomu, aby střelci za slavnostních fanfár a řízných pochodů maširovali na střelnici kolem našeho domu. Od té doby mám rád tuhle muziku. Jako kluk v předškolním věku jsem pravidelně každý den po obědě poslouchal na našem rádiu jistou švýcarskou stanici a její program „Von eins bis zwei“. Stál jsem u rádia a dirigoval. Když se to dozvěděla teta Bertl, dostal jsem k Vánocům pod stromeček – mimochodem vždycky až ke stropu, jak se na správnou židovskou rodinu slušelo – truhlářem na zakázku zhotovený stupínek a pravou dirigentskou taktovku s korkem na konci, abych od jedné do dvou mohl dirigovat.

Když maminka potřebovala na nové šaty, jela do Prahy k firmě Zikmund–Ascher, kde nakoupila i s příslušnou slevou. Proč ne u dědečka, svého tatínka, když měl stejný výběr? Protože nebylo myslitelné, aby dědeček mamince tu látku věnoval. Stejně tak nepřicházelo v úvahu, aby vzal od vlastní dcery peníze. Stejně tak od tety Bertl. Takový byl dědeček. Ale že by škudlil? Kdepak. Když byla zima, mrzlo a napadl sníh, povolal klempíře pana Hansorga a zadal mu vybudovat na zahradě dlouhou ledovou dráhu, na níž jsme si mohli hrát a pouštět po ní láhve. Měl mě moc rád a hodně mi přál. Například v neděli sešel do obchodu, dal na pulty židle a odsunul stranou všechny nábytek, uvolnil prostor a já se tam mohl prohánět ve svém šlapacím autíčku.

Dědeček využil své známosti s panem Hansorgem, který nebyl jen klempířem, ale rovněž velitelem jabloneckých dobrovolných hasičů, a požádal ho, aby pro mě vyrobil věrnou kopii hasičské přilby.

Soukromý i profesní život mých prarodičů Fischerových byl velmi stereotypní. Denně vyjma neděle od rána v obchodě, kde v deset hodin zavolala babička učedníci a poslala ji na náměstí k uzenáří u stanice tramvaje, aby tam koupila dva párky s hořčicí, křenem a dvěma makovými houskami. Byl to rituál, který se léta neměnil. V poledne se obchod zavřel, nastal čas oběda. Služka ho nahoře v prvním patře připravila, jídelniček se léta neměnil. Denně silná hovězí polévka s játrovými nudličkami, ano játrovými nudličkami, nikoli knedlíčky, a pak vařené hovězí maso, jablkový křen a brambory. Léta se to neměnilo, den co den to stejné. Bylo více než

časté, že když jsem se vracel ze školy, zastavil jsem se cestou do druhého patra v patře prvním, dal si polévku, kus chleba a hovězí, takže doma o patro výš mi maminka vynadala, protože jsem už pořádně neobědval.

Večeře obyčejně začínala jogurtem, který jsem neměl rád. Maminka mi vždycky říkala, vidíš, Schorschi Samisch nemá k večeři nic jiného než ten jogurt. Byl to syn nějaké vzdálené maminčiny sestřenice tety Mimi. Její rodina s jejím manželem, strýčkem Fredem, na tom asi nebyla tak dobře, a Schorschi posloužil mé mamince k tomu, aby mě přiměla nevybírat si v jídlu.

Babička Fischerová, za svobodna Schillerová, měla sestru a bratra. Bratr, maminčin strýček, byl významný jablonecký právník. Sídli v moderním domě na druhé hlavní třídě vedle tamního hotelu Alcron. Dole měl obchod Baťa, nahoře kanceláře strýček Schiller.

Babička měla ještě sestru Hermínu, provdanou Schillerovou, kterou jsem znal jen málo, zemřela v roce 1935.

V šesti letech jsem začal chodit do školy, vzdálené asi tři čtvrtě kilometru. Musím se opravit: já do ní nechodil, ale jezdil. Abych nemusel ráno šlapat, dojednal dědeček s mlékařkou, která rozvážela na vozíku v bandasce mléko po domácnostech, že mě sveze do školy na kozlíku. Učila nás Frau Kraus, pochopitelně to byla německá škola. Byl jsem takové nevýrazné dítě, ničím jsem nevynikal. Úkoly se mnou vždycky dělala v kuchyni maminka, tatínek byl přes týden v Hradci Králové. Ve škole jsem nikdy nepocítil nějaký antisemitismus, s tím jsem se tam nesetkal. Jen jednou nad radnicí u kina mě parta kluků začala nadávat do Židů.

Krátce před tím, než jsme opustili Jablonec, probudilo se ve mně v mých sedmi letech češství. Projevovalo se tím, že jsem vstoupil do dědečkova kšeftu a z plna hrdla pozdravil „dobrý den“. Že to dědeček mezi těmi jeho německými kunčafy neviděl rád, nemusím povídat.

Teta Bertl, ze tří dětí nejstarší, byla provdaná za Artura Neuwirtha, rovněž obchodníka, který zastupoval velkou exportní francouzskou firmu Jajteles. Dobře situovaná rodina měla v Pohorské ulici velký dům s kanceláři a dvěma rozlehlými zahradami – ozdobnou a menším sadem. V domě byly dvě garáže, v jedné měl strýc Artur stubakera pro reprezentační jízdy za zákazníky, a pragovku pikolu pro rodinné vyjížďky, nejčastěji do Liberce. Rozumělo se, že měl svého řidiče pana Simma. Jednou mě vzal strýček Artur do firmy Schowanek, velkého výrobce hraček. Tam jsem dostal hru Business, dnes se jmenuje Monopoly. Propadl jsem jí a hrál to řadu let, ještě v dospělosti.

Vzpomínám, jak maminka potřebovala do Liberce, snad koupit nitě, protože u svého tatínka to z výše uvedených důvodů nešlo. Využila cesty strýčka Artura a rozhodla, že já zůstanu doma. Samozřejmě jsem chtěl jet s nimi, což řidič pan Simm vyřešil tím, že když se oba dospělí před cestou na chvíli ještě vzdálili, ukryl mě vpředu vedle sebe a přehodil přese mě deku. Maminka se strýčkem se pak posadili dozadu, pochopitelně na mě nepřišli. Až jsem na ně za městem sám vykoukl. Maminka se hrozně zlobila a já tomu nasadil v Liberci nechtěně korunu. Když jsem vystoupil, zavřel jsem dveře pikoly tak zprudka, že se vysypalo okno. Strýček Artur sice mlčel, ale viděl jsem, jak ho to rozzlobilo. A maminka? Darmo mluvit.

Musím říct, že maminka byla strašlivý pedant. Opravdu strašlivý. Knihy v knihovně seřazené nikoli podle autorů či témat, ale podle velikosti. Každou neděli dopoledne srolovala koberce a vytírala pod nimi prach, který tam nebyl. Ba dokonce musela po mně pootočít i klíčky v zámku dveří od skříně, aby jejich ouška byla ve shodné poloze. V rodině to bylo jistě dobře známo, a jak zpětně vidím, dělalo dědečkovi dobře čas od času ji trochu poškádlit. Jako když mě jako asi čtyřletého svěřil kominíkovi podívat se na střechu na komín. Musím zmínit, že jsem vyrůstal pod dohledem chůvy, bíle oblečen s bílým kloboučkem. Umíte si představit, jak jsem po té exkurzi na komín vypadal. A hned za dědečkem. Podíval se na mě a takhle že běhat po obchodě nemůžu, abych hned šel za maminkou. Skoro padla do mdlob. Bylo to vůbec poprvé, kdy sebrala odvalu a letěla dolů za svým tatínkem si to vyřídit. Dědeček Fischer zkrátka měl smysl pro humor.

Tetu Bertl jsem měl moc rád, ona mě snad ještě víc, možná proto, že si přála syna, ale narodila se jí Ilse. Teta to těžce nesla, aniž by to dávala dceři najevo, ale vím, že jejím miláčkem jsem byl já. A tu svoji lásku mi projevovovala tím, že kdykoli jsem přišel do její blízkosti, vzala mě do jediného velkého jabloneckého hračkářství, kde jsem si mohl vybrat, co se mi líbilo. To se naopak nelíbilo mamince, a to tak, až mi jednou zakázala do hračkářství s tetou chodit. Což jsme s Bertl dodrželi, avšak obcházeli. Já si vybral hračku z chodníku ve výloze a teta ji šla koupit. Bohužel ve věku pětatřiceti let zemřela na leukémii. Když mi to maminka šetrně sdělovala, moc jsem tetu litoval, vůbec jsem si neuměl představit, že usnula a už se nikdy neprobudí. Litoval jsem i její dceru Ilse, moji sestřenku, s níž jsme si byli blízcí a hráli si, přestože byla asi o šest let starší. Měl jsem ji rád, i když se prý pokusila udusit mě makovým koláčem, když mi byl rok. Naštěstí maminka včas zakročila. Ily mluvila jen německy, česky neuměla, ale moc ráda zpívala s německým pří-